

doktriini.fi

Järjestöt ja sote

Dosentti Jorma Niemelä

SSYK:n koulutuspäivät

Korpilampi 2.10.2018 klo 9.30

Hs 1.10.2018

Talous

Entinen huippujohtaja sijoitti yksityiseen päihdehoitoon – Nyt tapana vain antaa ”resepti rauhoittavia ja kaksi viikkoa sairaalomaä”

Kokenut yritysjohtaja Juha Rantanen uskoo, että Suomessa on tilausta päihdehoitolaitoksiin erikoistuvalla yritykselle.

Juha Rantanen (oik.) markkinoi yksityistä päihdehoitolaitosta Kantamoa, jonka johtav

Televisioarvostelu

Mummot maksajina – sydäntä särkevä dokumentti kertoo, mitä tapahtuu kun hoitosopimukset ovat kaupan

Parin viime vuoden aikana pörssiyrityöt ovat ostaneet Suomessa yli 200 pientä vanhusten hoivakotia.

Anna Määttänen asuu pienessä hoivakodissa Tohmajärvellä mutta muutto isompaan yksikköön on edessä. Kuva: ERKKI MÄÄTTÄNEN / YLE

Herra Amitai Etzioni loi surkean termin: ”kolmas sektori”! Kyseessä on tetran kitti.

Valtio (pakkovalta)

Kansalaisyhteiskunta

Pyhä (uskonto)

Organisoituneita
muotoja ovat mm.
puolueet ja
järjestöt

Markkinat (talous)

Perhe (verisiteet)

- Kansalaisyhteiskunta onkin neljän sektorin luoman tilan sisältö, sytyke, kitti ja liima – ei mikään erillinen ”sektori”.
- Järjestöt ovat kansalaisyhteiskunnan institutionaalinen ilmentymä.
- Järjestökenttä kokonaisuudessaan on kuin mosaiikkiteos.
 - Wikipedian mukaan mosaiikki on pienistä palasista tehty sommitelma. Palat eli tesseraat kiinnitetään sommitelmassa toisiinsa ja alustaansa.

Universaali sosiaalipolitiikka

Universalismin yksi keskeinen haaste liittyy yksilöiden, erityisryhmien ja kulttuurisen moninaisuuden huomioimiseen. (Ks. Anttonen & Sipilä 2010)

Inklusiivisella yhteiskunnalla tarkoitetaan yhteiskunnan rakentamisen tapaa ja päämäärää, jossa kansalaisten muodostamilla ryhmillä on osallisuuden ja toimijuuden mahdollisuus ja jossa kaikilla kansalaisilla on tarvittaessa puolestapuhuja (Niemelä 2018).

**Inklusiivisen yhteiskunnan rakentaminen
luomaan osallisuutta ja toimijuutta / vastaamaan universalismin vajeisiin**

Järjestötoiminta muuttuu – ja sen on muututtava!

Äidit turvautuvat toisiinsa Facebookissa – Hätäkahvit-koodi tuo apupartion kotiin

Äidit tarjoavat tiivistä tukea toisilleen Kokkolassa. He ovat ottaneet käyttöön "Hätäkahvit", joissa toisilta äideiltä saa apua lyhyelläkin varoitusajalla. Kaikki on lähtenyt liikkeelle Facebook-ryhmästä, jossa esimerkiksi vaihdetaan ajatuksia ja sovitaan tapaamisia.

Kotimaa 26.11.2014 klo 17:10 | päivitetty 26.11.2014 klo 19:15

Kuva: Kalle Niskala / Yle

Uusi, spontaani kansalaistoiminta

5

Jorma Niemelä

3.9.2018

Vakiintuneet muodot

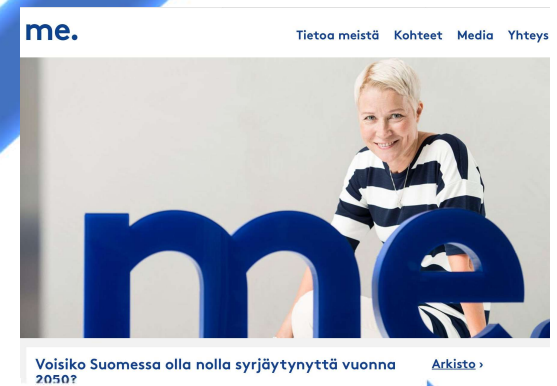
- Edunvalvontajärjestöt
- Vapaaehtoistoimintaa ylläpitävä järjestöt
- Vertaistoimintajärjestöt
- Asiantuntijajärjestöt
- *Palvelutuotantajärjestöt*

↑
Järjestöt nykyisellään – uudistumisen haasteet?

Ratkaisukeskeinen, uusi filantropia

doktriini.fi

Palvelutuotannon kehitys?

Hyte ja sote – rajapintojen sijasta pitäisi luoda yhdyspintoja!

- Kansalais- / järjestölähtöinen työ tulisi nähdä jatkumona.
- Hallinnolle hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) ja sosiaali- ja terveystalvvelujen (sote) välissä on *rajapinta*, mutta tukea ja palvelua tarvitsevalle kansalaiselle sen tulisi olla *yhdyspinta*, jatkumo.
- Tuija Braxin muutoin hyvässä selvityksessä (2018) ongelmallinen jaotus ”markkinalähtöisiin” ja ”järjestölähtöisiin” toimintoihin.
 - Myös palvelutuotanto on järjestölähtöistä paitsi niissä harvoissa tapauksissa, jossa palvelulla ei ole mitään muuta missiota kuin järjestön oman toiminnan rahoitus.
- Sen sijaan Braxin jako *hyte-toimintoihin* ja *sote-palveluihin* on osuva.
 - Järjestöjen sote-palvelut toimivat *markkinoilla* ja *markkinaehtoisesti*, mutta ei *markkinalähtöisesti*.
 - Järjestöillä oma ansaintalogiikkansa, jossa mahdollinen ylijäämä palautuu kehittämiseen.

Järjestöjen palvelutuotannon volyymit

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen kokonaisuus
1,3 MILJ. JÄSENTÄ
260 000 vertaistukijaa
0,5 milj. vapaaehtoista
50 000 ammattilaista

Miksi järjestöjä tarvitaan soten palvelutuotannossa?

1. Kysymys on ensinnäkin *järjestelmän oikeutuksesta (legitimiteetistä)*: Onko markkinoiden kehittyminen lainsäätäjän aikomuksen mukainen vai ihan jotain muuta?
2. Kysymys on toiseksi *järjestelmän kestävydestä (resilienssistä)*: Jos kansantulo romahtaa ja yksityinen pääoma siirtyy muualle, kenellä on hallussa osaaminen? Vrt. Britannia.
3. Kysymys on kolmanneksi *valinnanvapauden aidosta toteuttamisesta*: Valinnanvapaus edellyttää vaihtoehtoja, joista valita! Kansalaislähtöisen toiminnan tulee olla yksi vaihtoehto.
4. Ja neljänneksi hyvinvointivaltio tarvitsee kansalaisyhteiskuntaa vastatakseen *osallisuuden ja toimijuuden* tarpeisiin, ja monet erityisryhmät tarvitsevat *puolestapuhujaa*.

1029:n palvelujärjestöjen (+ oy:t) loukut - ja niillä sentään yli 2009 sote-yksikköä ja 37500 työntekijää!

1. *Giljotiinikilpailutuksen loukku:* Hankintalain mukaiset kilpailutukset ovat nostaneet yhden ja pudottaneet muut – järjestöt ajettu kilpailemaan keskenään.
 - Skaalaedut saadaan vain yhteistyöllä.
2. *Rahoitusloukku:* Keskusjärjestöt eivät ole hankkineet muuta rahoitusta palvelukseen palveluidentuottajajäsenistöään. Palveluja ei saa tukea Stea-rahalla.
 - Surkeuden huippu: Hyte-järjestöt yhteistyössä esiintyvät maakuntiin päin Järjestö 2.0:n kautta, sote-palvelutuotantojärjestöt... eipä juuri edustajia maakunnissa näy!
3. *Osaamisloukku:* Osa järjestöistä ei tunne sote-markkinoiden pelisääntöjä eivätkä ne jaa osaamistaan.
 - Kolmannes tehokkaita, toisesta kolmanneksesta sparraamalla hyviä – ja kolmas kolmannes – no...

Tiesitkö muuten? Sote toteutuu varmasti...

...jos ei eduskunnan käsittelyssä olevassa muodossa niin sitten kuntaytymäpohjilta!

Useilla järjestöillä järjetön asenne odottaa sote-päätöksiä, koska toiminnan ongelmat ovat ilmeisiä.

Mitä hyte-järjestöjen tulisi nyt tehdä?

1. Kirkastaa ideologinen pohja ja yhteiskunnallinen tehtävä yksinkertaiseen viestiin: ketä palvelemme ja miksi!
 - Pelkän *osallisuus*puheen on laajennettava *toimijuus*puheeseen!
 - ”Vastaajat olivat useimmiten joko palveluiden käyttäjiä tai kuntouttavassa työtoiminnassa useimmiten siksi, että saivat mielekästä tekemistä ja ajankulua” (Mipa / SinL 2.10.2018).
2. Ongelmien jatkuvasta kelaamisesta pitää siirtyä ratkaisukeskeiseen hallinto- ja toimintakulttuuriin.
 - Jos tulevaisuuden skenaario on se, että ihmiset haluavat enemmän actionia kuin byrokratiatyötä, miksi digitaalisuuden aikakaudella ei luoda alustapalveluja paikalliselle kansalaisaktiivisuudelle?
 - Halavan et al (2018) kolme A:ta: Alustat, apit, avoimuus
3. Järjestöjen yhteistyössä on siirryttävä puheentuottamisesta konkreettisten edellytysten ja skaalaetujen luomiseen.

Ajankohtainen case aktivointipuheesta:

Osallisuuden ja toimijuuden syntyminen

Martti Siisiäistä (2015) luovasti mukailen

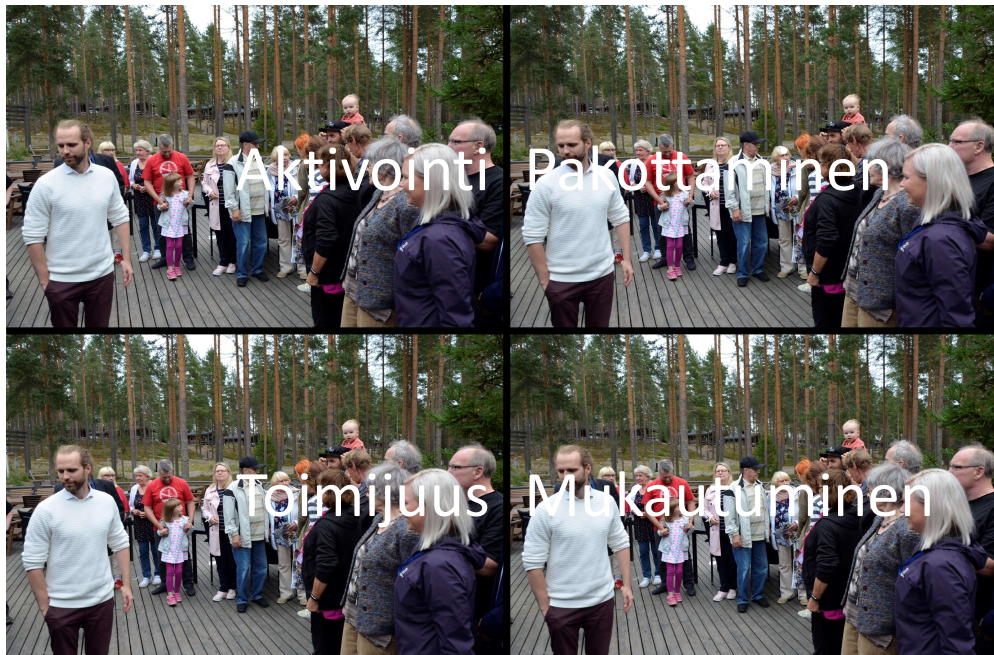
Kansalaisen oma aktiivisuus

Aktiivinen Passiivinen

Motivoiva tah

*Muu
taho*

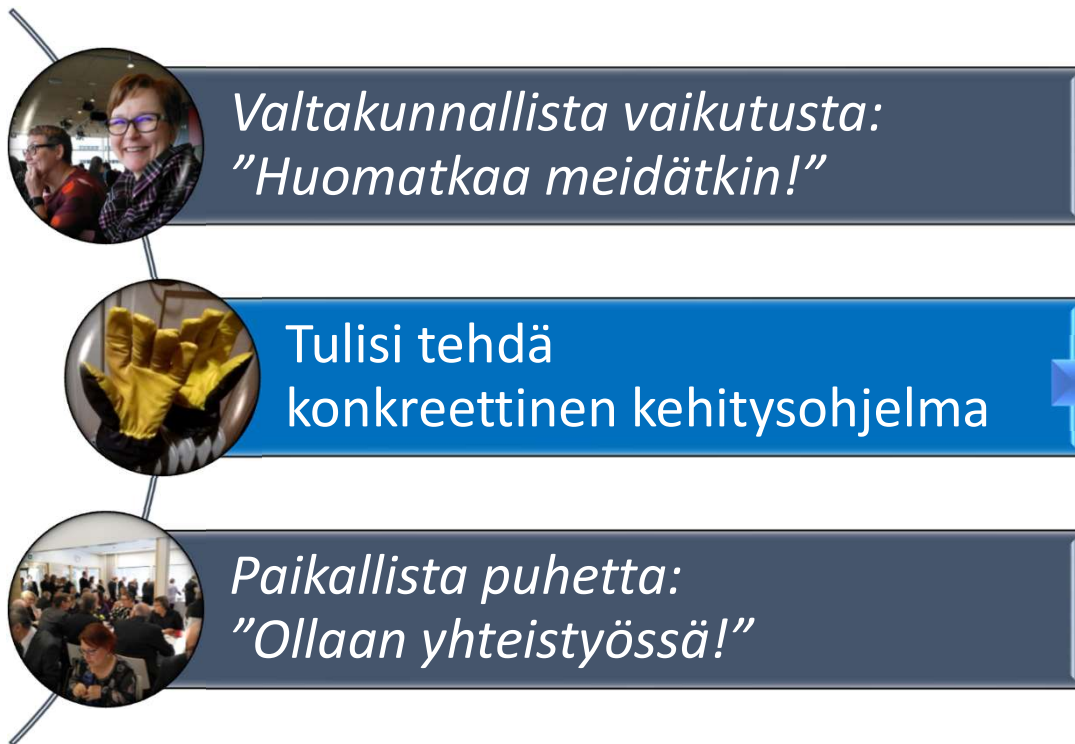
*Toimija
itse*

- Yhteiskunta luo osaltaan *edellytykset* toimijuudelle mm. koulutuksen kautta.
- Yhteiskunnalla on aktivointipuheen kautta itsetoiminnallisuuden *vaatimus*.
- Järjestöjen mahdollisuus synnyttää itsetoiminnallisuuden *edellytyksiä, herätteitä ja odotusta*.

Mitä sote-järjestöjen tulisi nyt tehdä?

Huom. Myös TEM käyttänyt oheista, laatimaani luetteloa.

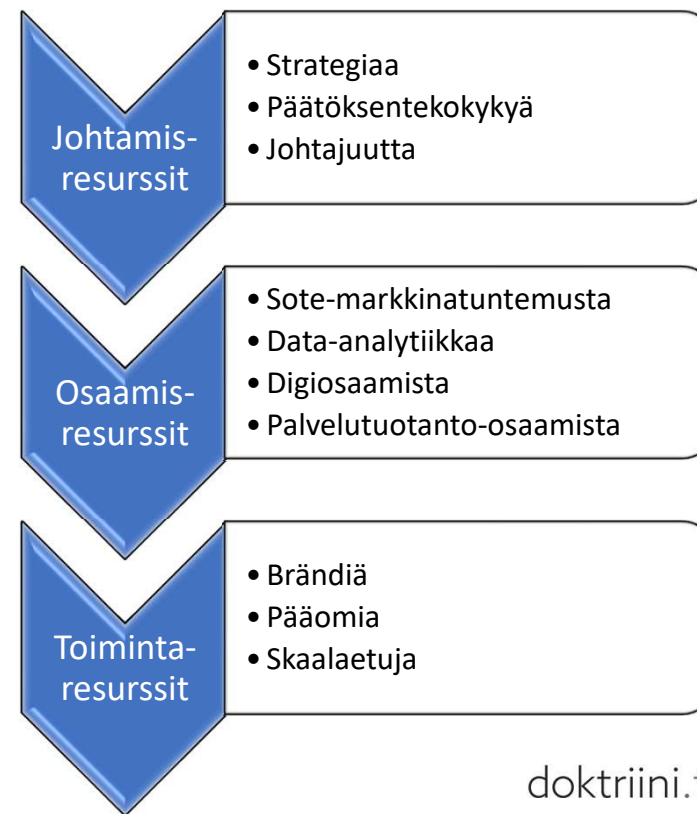

Tuija Brax @TuijaBrax · 16 min

Jorma on taas kerran oikeassa. Yhteistyöterveisin. [#selvitys](#)

Jorma Niemelä @Jorma_n

Merkittävä ja tärkeä selvitystyö, @TuijaBrax. Tämän rinnalla järjestöjen itsensä olisi mielestäni aloitettava laaja kehittämis- ja uudistustyö. Osa palveluista erinomaisessa kunnossa; osalla pienellä sparrauksella hyvä tulevaisuus. stm.fi/artikkeli/-/as...

doktriini.fi

Mitä konkreettista nyt kipeästi tarvittaisiin?

Järjestöjen
palvelu-
tuotanto

Alustatoimija
(*perustettu!*)

Hoivan kehitysyhtiö(itä)
(*aihoita on*)

Sotekasvu-keskukset
(*paineita kentältä*)

Kehitystuki

- Perustuu alan toimijoiden kanssa käytyihin laajoihin keskusteluihin...
- ...ja analyysiin, että järjestöjen palvelutuotannon kohtalo on 80-prosenttisesti kiinni järjestöistä itsestään...
- ...mutta kuoleeko kurki ennen kuin suo sulaa?

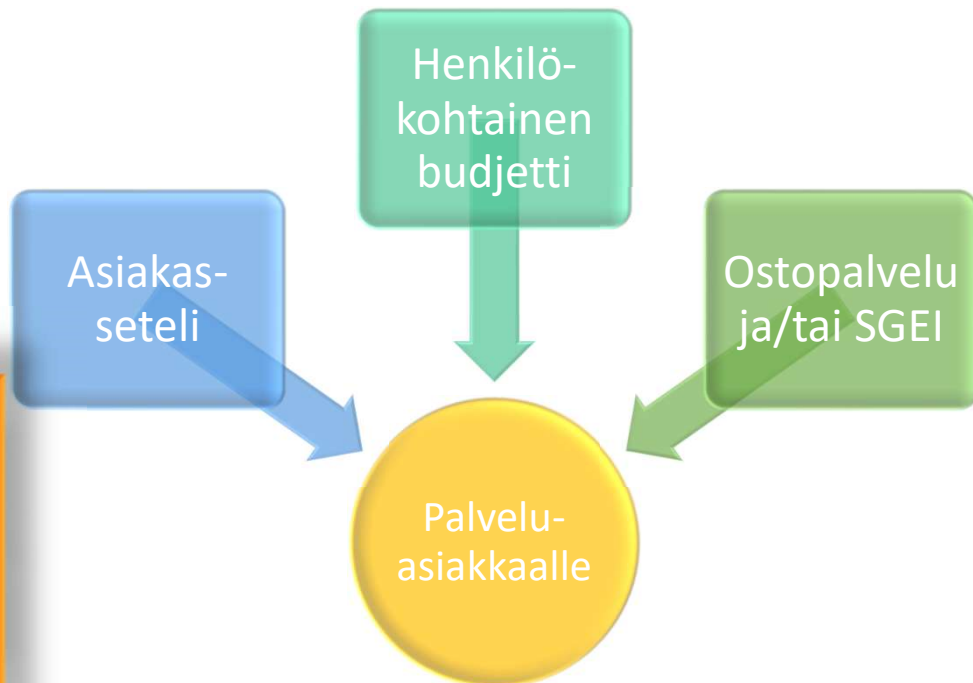

doktriini.fi

Tuottajan valinta ei siirry pääosin kunnalta maakunnalle – vaan asiakkaalle!

Palvelutarpeen arvio ja asiakassuunnitelma

Maakunnan liikelaitoksen on tarjottava asiakkaalle *asiakasseteli* tuotantovastuulleen kuuluvien seuraavien tarkemmin määrittelemiensä muiden kuin suoran valinnan palvelujen saamiseksi:

1) sosiaalihuoltolain 17 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdissa tarkoitettu sosiaalinen kuntoutus... (vvl 24 §)

Maakunnan liikelaitoksen on tarjottava *henkilökohtaista budjettia* vanhuspalvelulain 3 §:n 2 kohdassa, vammaispalvelulain 2 §:ssä tai kehitysvammalain 1 §:ssä tarkoitettulle henkilölle, jolla on todettu sosiaali- tai terveydenhuollon palvelujen tarve.

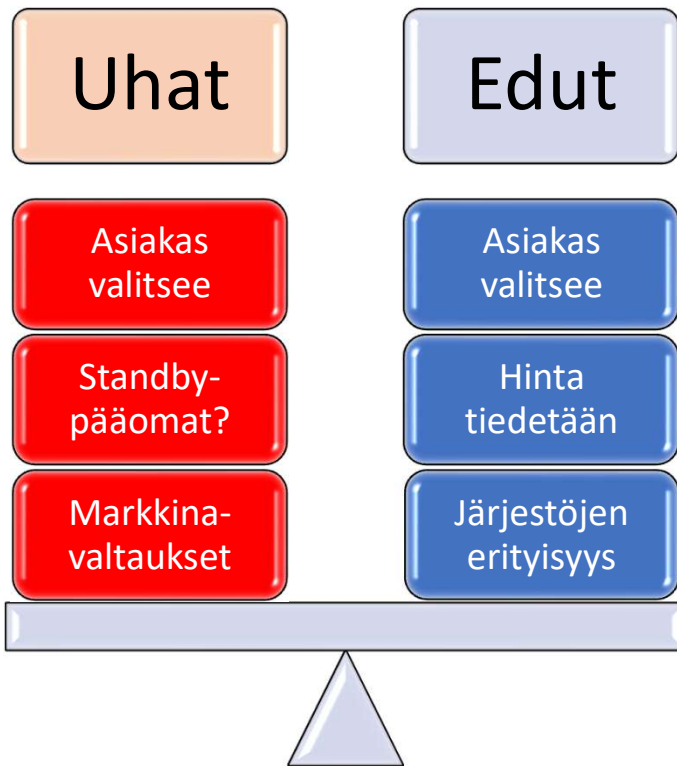
Maakunta voi päättää käyttää henkilökohtaista budjettia myös muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden palvelujen tuottamisessa. (vvl 27 §)

Maakunta voi antaa määräaikaisen *julkisen palveluveloitteen* maakunnan asukkaiden hyvinvoinnin kannalta tarpeellisten palvelujen turvaamiseksi kilpailutilanteessa markkinoilla toimivalle palveluntuottajalle, jos markkinoiden toiminta on puutteellista. (ml 116 §)

Lisäksi palvelustrategiassa on määriteltävä, mikä osa hankinnoista *kilpailutetaan palvelujen innovatiivisuutta ja kustannusvaikuttavuutta parantavien uusien ratkaisujen kehittämiseksi*. (jl 14 §)

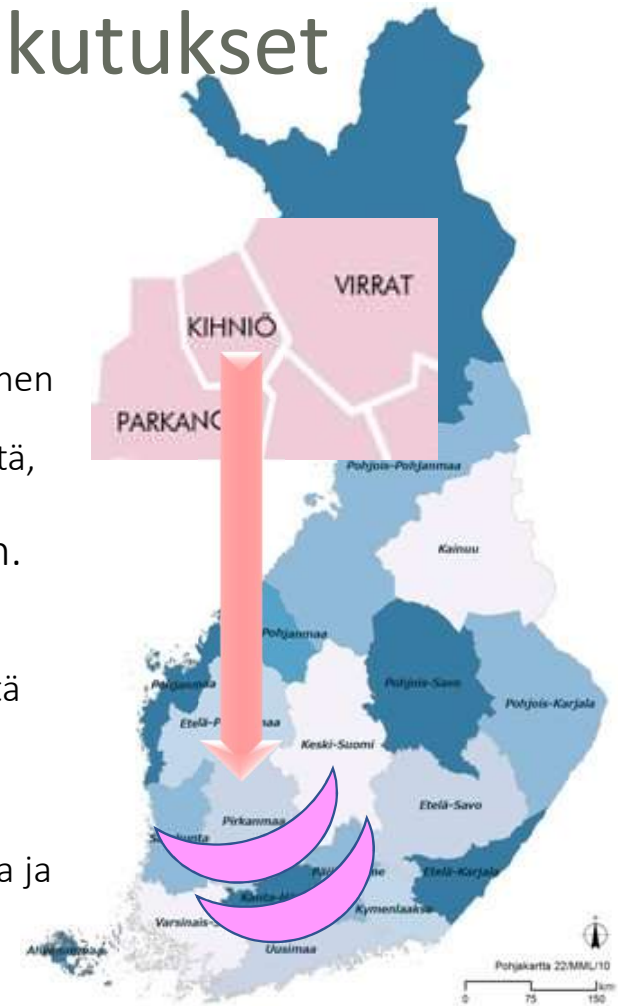
Asiakasseteli- järjestelmä & hb ja järjestöt

Olellaisimmat muutokset – vaikutukset ajatteluun ja päätöksentekoon

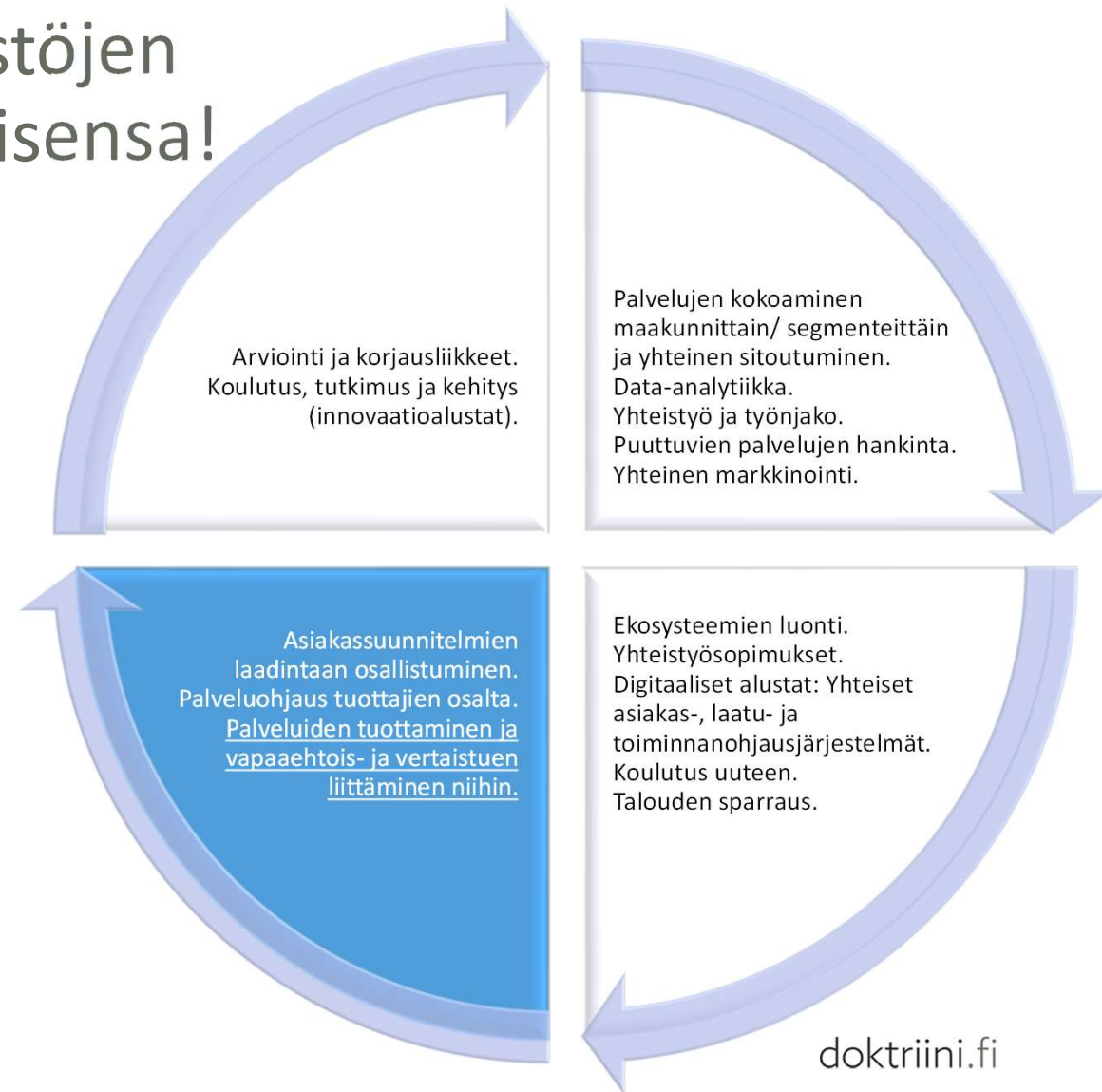
1. Palveluiden tarve arvioidaan kuntaa paljon laajemman väestöpohjan perusteella.
 - Merkittävä osa järjestöjen palveluista on nyt kuntakohtaisia. Vaikka tuottaminen olisi jatkossakin paikallista, on hahmotettava tulevaisuus osana maakuntaa.
 - Maakuntatason tarkastelu mahdollistaa palvelutuotantojärjestöille yhteistyötä, työnjakoa ja erikoistumista. Ja laajentumismahdollisuuksia.
2. Valinnanvapauslainsäädäntö toteutuessaan muuttaa ansaintalogiikan.
 - Tuottajien keskinäisestä kilpailuttamisesta siirrytään kilpailuun asiakkaista.
 - Maakunta määrittää hinnan, jolla palvelu on kyettävä tuottamaan.
 - Tällöin skaalaedut tulevat entistä tärkeämpään asemaan. Järjestöt saavat niitä vain yhteistyöllä.
3. Onnistuminen uudessa sotessa edellyttää järjestöjen päätöksentekokyvyn varmistamista.
 - Sekä uudessa järjestelmässä että varsinkin murrosvaiheessa tarvitaan nopeaa ja samalla hallintovarmaa reagoimista.
 - Tämä on kaikkein kriittisin menestystekijä lähivuosina.

Palvelutuotantojärjestöjen löydettävä ensin – toisensa!

- Pyörän perusrakennetta ei tarvitse keksiä jokaisessa maakunnassa uudestaan ja erikseen jokaisen järjestön toimesta.
 - Moni järjestö tekee nyt vain alleviivatun tai sinisen alueen.
 - Alustapalvelun kautta voitaisiin tuoda uuden soten edellyttämät toiminnot, yhteistyö ja skaalaedut.
- Keskeiset, merkittävät järjestöt perustaneet *Alustapalvelu Sociala Oy:n* palvelemaan kaikkia järjestöjä (www.sociala.fi).
 - Hyte-järjestöt esiintyneet Järjestö 2.0 – hankkeen kautta – monissa maakunnissa palveluita tuottavat järjestöt vielä vailla yhteistoimintaa.
- Löydettävä tasapaino järjestöjen oman ekosysteemin vahvistamisen ja laajemman ekosysteemin kehittämisen kesken.

doktriini.fi

doktriini.fi

*Doktriini
tarjoaa
mentorointi-,
koulutus-,
konsultointi-,
konseptointi- ja
tutkimuspalveluita
valtionhallinnolle,
maakunnille,
kunnille,
järjestöille,
tutkimuslaitoksille
ja korkeakouluille.*

jorma.niemela @doktriini.fi • puhelin 0400 200760 • Twitter @Jorma_n